וועטער:
אממייסטן קלאר און קילער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910 PUBLISHED DAILY

דאס אידישע וואָרט

THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאנג — 5.42.
זון אונטערגאנג — 7.12.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט

יעדן טאָג

Vol. 21, No. 202, Monday Sept. 7, 1931.

Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג

מאנטאג כה' אלול, תרצ"א.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY SEP 15 1931 ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

באָמבע פּלאַצט אין קאָמוניסטישר קוואַרטיר

אנב-אורדא

פון מארק

ויתן לך, און קיין געלט איז ניטאָ!

ניטאָ קיין געלט, אויסגעטריקנט! ווענן אייפאון מיר איז דאך ניט שייך צו רייבן. מיר האבן פון דעם מין קיינ־מאל קיין איבעריקס ניט נעהאט.

אבער, אז אנדערע האבן נעהאט האבן מיר אויך עפּעס ווען נעקאָנט כאַפּ: א פארדינסטל, און איצט ליגן מיר טאקע אירוויסדאך־וואו, און באקן ביינל.

וואו איז דאס געלט געווארן דאס נאנצע געלט פון דער וועלט?

אט פארקירן טענען בסדר געלט. איר ווייסט דאך, ס'איז ניטאָ קיין איין נע־שעפטס־מאן, וואס האט פאר'ן לעצטן יאר אדער צוויי ניט צונעליינט מיט'ן קאפּ.

וואוהין זשע קומט אהין דאס פאר־לאָרענע געלט? עס פאלט דאך ניט אריין אין קי אריין. אינעמענר קלייבט עס דאך צוזייט, — און דאס זיינען ניט מיר...

אבער צו גרייבלען זיך טוף דערנען איז ניט כדאי אין בעצאַלט זיך ניט. אט האבן א פאר ניו־יארקער. חכמים גרייבלט זיך בין זיי האבן זיך דער־גרייבלט צו א הינער באנק אפּטייליונג, וועלן זיי אויצט דארפן פאר כאַ־ציאלוסטישער טעטיקייט אין רוסלאנד.

אין 1902 האט ער אנגעפאנגען זיין ליטעראַרישע טעטיקייט אין דער אי־דישער פרעסע, וואו ער האט הויפּט־זאכלאך פארפענטלאכט וויסנשאפטלא־נע, שפּעטער האט ער שטודירט אין דייטשלאנד פאליטישע וויסנשאפט און אגראנאמיע. אין 1907 גראדואירט פאר אגראנאם.

אין 1908 איז ער איינגעלאדן גע־ווארן צו רעדאקטירן ניו־יארקער "צו־קונפט". אנקומענדיק קיין אמעריקע איז ער געווארן זייער טעטיק אין די סאציאליסטישע קרייזן. אין אדב. רינג אין א. יו. אין דא האט זיך אויף זיין זשורנאליסטישע און שרייבערישע טע־טיקייט שטארק פארצווייגט. פאר די לעצטע יאָרן האט ער הויפּטזאכלאך מיטגעארבעט אין "טאג". ער האט פאר עפנטלאכט אויך א צאל ווערק אויבער עקאָנאָמישע און סאציאלע פראגן און איצטער אינעמענדיק פון דער אידישער בעטער באוועגונג.

——(::)——

"קיבעצארגע", אויף סעל־קירק עוועניו, באַנגב־עט

די "קיבעצארגע", 426 סעלקירק עוועניו, פון וועלכער מרם. קורק איז דו איינגטשערן. איז בא'גנב'עט גע־ווארן זונטאג פארטאג, אויף דער סר־מע פון ארום הונדערט און פופציק דאלאר. ליוס מרם. קורק אפּשאצונג.

נאכדעם ווי זי האט פארשלאפן די סטאר שבת שפּעט ביי נאכט, האבן נגבים זיך איינגעבראכן דורך הינ־טערשטער טיר און זיי האבן אויסגע־ראבט אלע סיגאַרעטן, א באקס סי־גארס און אנדערע זאכן. ניט איבער־לאזנדיק נאך זיך קיין שפּור.

——(::)——

נייַן אידן דערמאָרדעט אין בוקאָווינע פון אנטיסעמיטן

אידישער פאָרשטייער פאָ־דערט פון רעגירונג שוין פאר אידן.

ספּעצ. טעלעג. צו ד. א. וו. פון "איטא"

טשערנאוויץ, בוקאוווינע, סעפּט 7 (איטא). — דעפּוטאט דיאמאנט האט אינטערוויוירט דעם יוסטיץ מיניס־טער און אויף דעם טשערנאוויצער פּראָקוראָר אלעקסאנדרו, פּאדערנדיק די בוקאוווינער דערפער.

ה' דיאמאנט האט זיי אנגעצייגט, אז לעצטנס זיינען ניין אידן דערמארדעט געווארן אין די בוקאוווינער דערפער, איינשליסנדיק א נאנצע אידישע פא־מיליע. ער איז איבערצייגט, אז די מארדן זיינען פון אן אנטיסעמיטישן כאראקטער.

——(::)——

"קיבעצארגע", אויף סעל־קירק עוועניו, באַנגב־עט

די "קיבעצארגע", 426 סעלקירק עוועניו, פון וועלכער מרם. קורק איז דו איינגטשערן. איז בא'גנב'עט גע־ווארן זונטאג פארטאג, אויף דער סר־מע פון ארום הונדערט און פופציק דאלאר. ליוס מרם. קורק אפּשאצונג.

נאכדעם ווי זי האט פארשלאפן די סטאר שבת שפּעט ביי נאכט, האבן גנבים זיך איינגעבראכן דורך הינ־טערשטער טיר און זיי האבן אויסגע־ראבט אלע סיגאַרעטן, א באקס סי־גארס און אנדערע זאכן. ניט איבער־לאזנדיק נאך זיך קיין שפּור.

——(::)——

גרויסער עולם באנגליים טשאס. סמיטען צו אייביקער רו

די לויה פון טשארלס סמיטען נעכ־טען נאכטיגאל, איז יזכר געווען די גרעסטע אידישע לויה אין וויניפּעג. שוין ארום 1 אויינער נאכטיגאל האבן זיך מענטשן געזאמלט ארום דעם פאר־שפּארבעגעס הויז אויף מעקדיי עוועניו. אין די צאל אוטאמאביל־ן פון אזוי גרויס, אז קלאבטראפיק פאר־ליסמען האבן נעמוזט זיין אויף דער וואך. בלומענקראנצן פון פארשיידענע פריינט און אנראנזיאצעס האבן פאר־נומען א נאנצע פאר. אלע שיכטן און קלאסן פון דער אידישער באפעלקע־רונג זיינען געווען פארטראטן: א באוויז, אז טשארלס סמיטען איז גע־ווען געליבט אין נעאכטסטן און זייער פּאפּולער איבעראל, וואס דאס איז געווען נאטירלאך. ווייל דער פאר־שטארבענער איז געווען איינער פון די טעטיקסטן מענשן אויף פארשיידענע געזעלשאפטלאכע און פאליטישע געביטן, א מאן מיט אן אמת אידיש הארץ, א געפיל פון פאראנטוואָרט־לאכקייט און איבערגעבנהייט.

צוויי אזויינער פונקט איז דער קער־פער אריינסגעפירט געווארן פון "פאל־בערערס". פארשטייער פון פארשיידע־נע גראנאיזאציעס און וועלכע דער פאר־שטארבענער האט באלאנגט, און וואו ער איז געווען מיטגלעד. אין די מינים פון שפּיז פּראָדוקטן גייען איצט אריין אאוינע נוצלאכע זאכן ווי: זייף, טאבאק, געווירצן און א. וו. דערביי איז דער אפּצאל פארקלענערט געווא־רען, אזוי אז די קאמסטן פון די פעלקאך זיינען צו הייניגיק טאג נידערריקער ווי די פריערדיקע. איינשליסנדיק די געווועזענע דיוטי אין רוסלאנד, דער באמוטער פון דעם פעלק דארף איצט אונטערשרייבן א רעסיט אין דעם זעל־בען סדר. ווי ביים באקומען די געלט, וועלכער ווערט אפּגעשיקט קיין אמע־ריקע, כדי דער שיקער זאל זיך קאנען איבערציינען אז דער קרוב האט דעם פעקל ריכטיק דערהאלטן.

די וועלכע. האבן לעצטנס געשיקט פעקלאך דורך דעם אידישן אימיגראנ־טען הילף פאראיין ליוס דעם אלטן סיסטעם וועלן מוזן קומען אין אפּס פון דעם פאראיין. 676 מיין סטריט אין ענדערן זייערע באשטעלונגען כדי צו געווינען צייט, וועט די ענדערונג קאנען געמאכט ווערן דורך ראדיא. דער "היאס" האט פארגרעסערט דעם צאל פעלקאך פון 32 אויף 49, צווישן וועלכע ס'איז איצט דא אין פריער 10 פונטיקע פעלקאך.

דער "היאס" פירט אויף אונטער־האנדלונגען וועגן שיקן אין רוסלאנד צו קרובים אויף צוגעגלאכע בארינ־גונגען אלטע און נייע זאכן.

——(::)——

ווי דער ברודער, אזוי זיין שוועסטער

פונקט ווי קיינע קראל פון רומעניע האט זיינע פאמיליען צרות, אזוי האט זיי זיין שוועסטער קיינע מיראנא פון יוגאסלאוויע. וועגען בילד איר זעט דא. זי נייט ניט אן גוט מיט איר מאן, קענינ אלעקסאנדער, און אנומלט האט זי זיך אזוי צע'ברוגז'ט אויף איר מאן, אז זי האט זיך אפּגעזאגט פון צו כאַ־טייליקן זיך אין דער פייערונג פון 10־יאריקן יובילוי פון קענינ אלעקסאנ־דערס אויפשטייג אויף'ן טראָן.

——(::)——

108 יאריקער אידישער שמיד פארלאנגט פענסיע ביי פּוילישער רעגירונג

ווארשע, סעפּט. 7 (איטא). — משה ראגאטשעווסקי, וועלכער איז איצט 108 יאר אלט און וועלכער האט געקעמפּט אין דעם פּוילישן אויפשטאנד פאר פּוילנס באפרייאונג אין יאר 1863, ווען ער איז געווען נאך א "יונגערמאן" פון 60 יאר, וואוינט אין דארף מאלטשאַ־קא, ארום גראדנע, און האט ביז לעצטנס קאָשעפּסיקט זיך מיט שמידעריי.

איצט אבער האט ער זיך געווענ־דעט צו דער רעגירונג נאך פענסיע. אין זיין בקשה שרייבט ער, אז ביז זיי צו גאנט ער אידישע לעבנס אין די בוקאוווינער דערפער.

ה' דיאמאנט האט זיי אנגעצייגט, אז לעצטנס זיינען ניין אידן דערמארדעט געווארן אין די בוקאוווינער דערפער, איינשליסנדיק א נאנצע אידישע פא־מיליע. ער איז איבערצייגט, אז די מארדן זיינען פון אן אנטיסעמיטישן כאראקטער.

——(::)——

א. ש. זאקס טויט

ניו־יארק, סעפּט 7 (איטא). — א. ש. זאקס, פּראמינענטער שרייבער און עקאָנאָמיסט, און א מיטגליד פון ס "טאג" פּערסאָנאל, איז געשטארבן נעכטן נאָכמיטאג אין זיין היים אין האבאקען. איבערלאזנדיק זיין פרוי.

דער פארשטארבענער האט זיך בי־לוט אין א שלעכטן געזונט צושטאנד לעצטנס. ער איז געווען 53 יאר אלט.

א. ש. זאקס איז געבארן געווארן אין זאנער, קאוונער קרייז, ליטע, אין 1878, ווען ער האט זיך געלערנט אין שאולער ישיבה. און דערנאך האט ער זיך גענומען צו השכלה. אין 1901 איז ער אריבערגעקומען אין אמעריקע, ווו ער האט הויפּט־זאכלאך פארפענטלאכט וויסנשאפטלא־נע און פּוליטישע געשאכטן.

אין 1902 האט ער אנגעפאנגען זיין ליטעראַרישע טעטיקייט אין דער אי־דישער פרעסע, וואו ער האט הויפּט־זאכלאך פארפענטלאכט וויסנשאפטלא־נע, שפּעטער האט ער שטודירט אין דייטשלאנד פאליטישע וויסנשאפט און אגראנאמיע. אין 1907 גראדואירט פאר אגראנאם.

אין 1908 איז ער איינגעלאדן גע־ווארן צו רעדאקטירן ניו־יארקער "צו־קונפט". אנקומענדיק קיין אמעריקע איז ער געווארן זייער טעטיק אין די סאציאליסטישע קרייזן. אין אדב. רינג אין א. יו. אין דא האט זיך אויף זיין זשורנאליסטישע און שרייבערישע טע־טיקייט שטארק פארצווייגט. פאר די לעצטע יאָרן האט ער הויפּטזאכלאך מיטגעארבעט אין "טאג". ער האט פאר עפנטלאכט אויך א צאל ווערק אויבער עקאָנאָמישע און סאציאלע פראגן און איצטער אינעמענדיק פון דער אידישער בעטער באוועגונג.

——(::)——

ניו יאָרק פאָרשלאָגט אַ־מנעסטיע פאַר אַלע פּאָליטישע פאַנגען

אַ־מנעסטיע פאַר אַלע פּאָליטישע פאַנגען אין אַלע לענדער

ניו יאָרק, סעפּט. 7 (איטא). — אַ־מנעסטיע פאַר אַלע פּאָליטישע פאַנגען אין אַלע לענדער, אַזוי ווי אין רוסלאַנד, אין אַלע לענדער אין אַמעריקע, אין אַלע לענדער אין אייראָפּע, אין אַלע לענדער אין אַזיע, אין אַלע לענדער אין אַפריקע, אין אַלע לענדער אין אויסטראַליע

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאָס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E.
Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.
Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

בשר-כשר מחלוקת אין טאָראָנטאָ

אוודאי איז ווייניקער ניט געווען די איינציקע שטאָט וואָס האָט געהאַט א בשר-כשר מחלוקת מיט אַלע שעדלאַכע פאָלגן פאַר'ן אידישן געזעלשאַפטלאַכן לעבן. אדרבא, מען קאָן אפשר זאָגן, אז ווייניקער איז אין דער הייזיכט תמיד געווען "הינטערשטעליק", און בשר-כשר מחלוקת'ן האָבן דאָ אויפגעפלאַקערט דוקא פאַרהעלטנסמעסיק זעלטענער ווי אין אַנדערע אידישע קהלות פון דעם זעלבן גרויס, אָדער גרעסער.

עס איז אונזער איינדרוק, אז טאָראָנטאָ וואָלט געקאָנט באַרייטן מען זיך מיט דער "טשעמפּיאָנשיפּ" אויף דעם געביט. דאָרטן, זעט אונז אויס, עקזיסטירט א פערמאַנענטער קריגס-צוישטאַנד אויפ'ן בשר-כשר פעלד. וואָס רייסט זיך איבער בלויז פון צ"יט צו צייט מיט א וואָפנשטילשטאַנד, ביז די צדדים כאַפּן איבער דעם אָטעם, כדי דערנאָך צו באַגייען די שלאַכט מיט פרישע כחות און מיט באַנייטער ענערגיע . . .

אוודאי זיינען דאָ אין טאָראָנטאָ, ווי אין אַלע אַנדערע אידישע קהלות, ערנסטע און ערלאַכע בלר-טוער, וואָס זוכן צו מאַכן א סוף צו דער פרוכטלאָזער בשר-כשר מחלוקת און אָנצוהעלפן די פאַרשווענדונג פון אויף קאָנסטרוקטיווע געביטן. אוודאי איז דער דורכשניטלאַכער איד אין טאָראָנטאָ, ווי אין אַנדערע אידישע ישובים, ניט שולדיק פאַר דער מחלוקת, און ער ווערט אין איר אריינגעצויגן איבער-גוואַלד.

אָבער אין טאָראָנטאָ, אויף ווי אין אַנדערע אידישע קהלות, זייענען דאָ אין באַראָמעטער אַנצאָל אינדיווידואַלן אין זוכער פון זעלבסט-נוצן, וואָס געפינען אויף דעם בשר-כשר געביט א גוט-פעלד פאַר זייער מעטיקיים, — און קיין סך אַזעלכע זייענען גאָר ניט נויטיק אויף צו "פאַרקאָכן א קאַשע". אין צו געפינען אונטערשטופּען און מיטהעפער איז אויך ניט אַזא שווערע זאַך, אין אַז מען קומט צו אַן עולם וואָס האָט אַליין קיין ציים ניט אריינצוטראַכטן זיך אין אַזעלכע זאַכן מיט לאָזונגען פון יושר און מיט קאַמף רופן קנאה כלומרשט/דיקע באַרייטער, איז ניט שווער מיט צושלעפן אויך דעם עולם און אריינציען אים אין קאַמף . . .

אפשר זיינען אין טאָראָנטאָ די דאָזיקע אינטרינגאַנטן אביסל גרעסער אין צאָל, און אפשר זיינען זיי פשוט פעאיקער. יעדנפאַלס, אַלע פאַרזוכן איינצוואָרדענען דאָרטן דעם בשר-כשר עניַן, כדי אויסצו מיידן סכסוכים און מיסברייך, ברייגנען ניט קיין רעזולטאַטן. און איצט שטייט די טאָראָנטער אידישע קהלה אינמיטן פון א פאַרביטערטן בשר-כשר קאַמף. מיט סטרייקנדיקע און סטרייק-ברעכנדיקע שחטים, מיט מאַסן-פאַרזאַמלונגען, קאַנפערענצן און סקאַנדאַלן.

פון די באַרוכטן וואָס מיר לייענען וועגן דעם קאַמף אין דער דאָרטיקער פרעסע איז זיך ניט אַזוי לייכט צו פאַנאַנדערקלייבן וואָס וועלכער צד פאַרלאַנגט און וואו איז דאָ די גערעכטיקייט. אָבער וואָס איז דען די נפקא-מינא? אין אַזעלכע פאַלן קאָן מען כמעט קיינמאָל ניט אויסגעפינען וואו איז דער טיפער אינטערעס רשות פון דעם פרינציפּ, דער גרויסהערציגער מאַן, אין ס'איז ניט קיין פראַגע פון ישור. אַמאָר מיסטמען איז עס א קאַמף פון פערזענען פאַר פירערשאַפט און פּאָפּולאַריטעט. אָדער פאַר פערזענלאַכע אינטערעסן. און דער עולם וועט ניט פשוט אריינגעגאַרט אין'ם קאַמף דורך פאַלשע פרעמענזיעס פון פעאיקע דעמאַגאָגן וועגן טובת הכלל.

און וואָס איז דען די נפקא-מינא. צי דאָס פאַסירט איצט אין טאָראָנטאָ, צי ערגעץ אַנדערש וואו? אַלע אידישע קהלות, פון איין בערג צו ביין'ן צווייטן, ליידן אין א גרעסערן אָדער קלענערער מאַס פון דער אַנשיקעניש.

און וואו איז דער אויסגאַנג פון דעם?

ס'איז דאָ אזא סאָרט פאַלן ווי צו פאַרענדיקן מלחמות: מען זאָל מאַכן א געזעץ, אז וועך איין לאַנד איז אין קריג מיט'ן צווייטן, זאָל זיך צווישן זיך שלאָגן ניט די אומשולדיקע סאָלדאַטן, נאָר זי קייסאַרס, מיניסטאָרן און דיפּלאָמאַטן, און דאָס פאַלק זאָל שטיין פונדערווייטן אזעלכע מלחמות וואָלטן די רעגירונגען זייער שנעל דערעסן . . .

דער חסרון פון דעם פאַלן איז, וואָס קיין רעגירונג וועט אזא געזעץ ניט דורכפירן, און זיי וועלן טרייבן מיט גוואַלד די סאַלדאַטן אין די טראַנשייען. זיצנדיק אַליין אין דער זיכערקייט און קאַמפאַרט פון זיי ערע היימען.

אָבער קיינער קאָן דאָך ניט טרייבן דעם אידישן עולם אין די טראַנשייען פונ'ם בשר-כשר שלאַכט-פעלד. און דער בעסטער פאַלן וואָלט געווען צו אינגאַרירן די בשר-כשר "גענעראַלן" אין קאַן זיי אַליין קעמפן זייער אומטהייליקן קאַמף איינער מיט דעם אַנדערן.

דאָס איז אפשר די איינציקע, זאָך וואָס וואָלט געמאַכט א סוף צו די אומגליקלאַכע בשר-כשר מחלוקת'ן אויף דער אידישער באַנד. וואָס שעפּן אַזוי אויס די אַזוי אויך ניט באַזונדערס שטאַרקע כחות פון דעם אידישן עולם . . .

דער עסטרייך-דייטשער טאַריף אָפּמאַך אויפגענעבן

דער עסטרייכישער פאַרטרעטער, יאָהאַן שאַבער, האָט אָנגעסירט ביי דער פאַן-איראָפּייאישער קאָנפערענץ, אז עסטרייך און דייטשלאַנד האָבן באַשלאָסן אויפצוגעבן זייער צאָל-בונד. כאָטש דער וועלט-קריכט אין האַאג, וועלכער האָט באַטראַכט די פראַגע פון דער לעגאַליטעט פון אַזא בונד פונ'ם שטאַנדפּונקט פון די עקזיסטירנדיקע אינטערנאַציאָנאַלע אָמאַכן האָט נאָך זיין אַרטייל ניט אַרויסגעגעבן.

דער געפלאַנטער אָפּמאַך האָט אַרויסגערופן א שטאַרקע אומצופרידנהייט אין פראַנקרייך און די אַנדערע לענדער בשכנות מיט דייטשלאַנד און עסטרייך, וואָס האָבן נאָך אַלץ, מורא פאַר דייטשלאַנד. א שרים צו דער פאַליטישער פאַראייניקונג פון עסטרייך מיט דייטשלאַנד, — א זאַך וואָס איז אינ'ם ווערסאַלער טראַקטאַט בפירוש פאַרבאָטן געוואָרן.

דייטשלאַנד און עסטרייך שטרעבן אָבער צו פאַראייניקונג, וואָס איז פאַר ביידן זייער נייטיק, און זיי האָבן געקעמפט פאַר זייער רעכט צו שאַפן דעם קאָנאָמישן בונד.

אין דער לעצטער פינאַנציעלער קריזיס אין דייטשלאַנד האָט אָבער די דייטשע פאַרטיק אויפגעפירט אויף א נייעם וועג. די רעגירונג פון קאַנצלער בריונינג האָט אויפגעגעבן די האַפענונגען פון גרייטן צו שריט-ביי-שריט צו א קומענדיקער רעכענונג פאַר איר מפלה אין גרויסן קריג. נאָר זי האָט קאָנסיק באַשלאָסן בעסער זיי דערלייבן דאָס קאָנאָמישע לעבן אין לאַנד דורך פרידלאַכע מיטלן, אין דורך אויבנ'ציינט ד'ר בריונינג אז זי מיינט עס ערנסט.

די אויפגעבונג פונ'ם דייטש-עסטרייכישן צאָל אָפּמאַך איז איינער פון די שרים וואָס דאַרף איבערצייגן פראַנקרייך אין אירע פאַרבינדונגען מיט דייטשלאַנד מיינט ערנסט מיט אירע פריידנס פלעגער.

אידן אין גרויס הערצאָגטום לוקסעמבורג

(ספּעצ. פאַר "דאָס אידישע וואָרט")

פון צ. ה. וואַקסמאַן

אין צוג, וועלכער פירט מיך פון בעלגיע צו דער גרעניץ פון דער קליינער לוקסעמבורג" פאָרן נאָך עטלאַכע מנים אידישע יונגעלייט. ווען מען זאָל די דאָזיקע יונגעלייט פאַרטייל נאָך זייערע פעכער, זיינען דאָס: רומענער, פּאָלאַקן, ליטוואַקעס און מאַריאַרן, אבער דאָס זיינען אין דער אמת'ן דרי מאַנט אַרבעטער וועלכע האָבן מיט א קורצער צייט צוריק נאָך אפילו ניט געלוזט'ס דאָס עס וועט קומען אמאָל א צייט און זיי וועלן מוזן פאַרלאָזן זייערע באַקוועמע "אַטליעס", די גראָמע ליכטיקע וואַרשטאַטן פון דער אַנטוערפּענער פעליקאַן שטראַאַט וואו מען האָט, שפּילנדיק זיך מיט דימאַנטן, פאַרדינט א ב'כבוד'יקן לעבן.

איצט פאָרן די דאָזיקע יונגעלייט זו'כבן אַרבעט אין די לוקסעמבורגער אייזענערייען וואו אַן אַרבעטואַמער מענש, אפילו א אויספלעגער, קאָן נאָך אמאָל קריגן אַרבעט. עס איז דאָך בעסער ווי פאָרן אויף די בעל-מלאכה'ס פון וואַנען מ'האָט שוין אויך אָנגעהויבן פאַראַיזן דעם ווי פעלדער.

עס פאָרן אויך אריבער די גרעניץ אידישע פעדלערס מיט גרויסע פּעק סחורה, מיט וועלכע זיי וואַנדערן אויס אויבער דער ליינג אין דער בריוס פון דער קליינינער מדינה'לע, וועמעס באַפעלקערונג באַשטייט פון אַנגעש אכציק פּראָצענט פּויערס.

גרויס הערצאָגטום לוקסעמבורג איז איינע פון די קלענסטע מדינות אויף דעם אייראָפּעאישן קאָנטינענט. אין אַנגעש מדינה צילט בסך הכל דריי מיליאָן אינוואָינער: פון יי. לעבן אין ערך 45 טויזנט אין דער דייטשטאַם וועלכע טראָגט דעם זעלבן נאָמען וואָס די מדינה לוקסעמבורג און די אבערטיקע 255 טויזנט זיינען צעשפּרייט אין די קלענערע שטעט און דערפער פון זייער פריער מלוכה'לע וועלכע ליגט איינגעפּרעסט צווישן דייטשלאַנד, פראַנקרייך און בעלגיע.

איבער דער דאָזיקער מדינה הערשט א פרוי, די גרויסע הערצאָגין שאַרלאָטע די צווייטע. צוואַמען מיטן פאַרלאַמענט, וועלכער באַשטייט פון 46 מיט-גלידער און אַן אויבער הויז אדער סענאַט מיט 12 סענאַטאָרן. די מדינה וואָס אויך די אַרמיי פון 295 סאָלדאַטן וועלכע שטייט אונטערן רשות פון דעם פּרינץ, דער גרויסהערצאָגנ'ס מאַן, ליט וועלכן זי האָט מיט אכט יאָר צוריק חתונה געהאַט. דער פּרינץ "גע-זאַל" האָט אחוץ דער אַרמעע וואו ער איז הויפּט קאָמענדאַנט קיין שום רעכט ניט.

די אפּיציעלע שפּראַך איז ביי היינ-ליקן טאָג פראַנצויזיש (פאַר דער מל-זמה איז דייטש געווען די הויפּט-שפּראַך) אבער די לוקסעמבורגער באַ-עלקערונג רעדט ניט קיין פראַנצויזיש נאָר א מין דייטש, וועלכער איז נאָר שטאַרק עגלאַך מיט אידיש. א איד וואָס פאַרבריינגט עטלאַכע וואָכן אין דער מדינה לערנט זיך אויס "שוועצן" (ריידן) לוקסעמבורגיש מיט אַלע קליפּעראַלן פונקט ווי א געבוירענער לוקסעמבורגער.

אין גאַנץ מלכות לוקסעמבורג לעבן ביי היינטיקן טאָג אַן ערך דריי טויזענט בני דרדי יידישע פונקט הונדערט אידן: פון די דאָזיקע לעבן בין צוויי טויזנט אין דער הויפּט שטאָט און די איבעריקע אין די קלענערע שטעט-לאַך. אין די דערפער טרעפט מען עטלאַך א איד אויסער די עטלאַכע פאַ-מיליעס וואָס וואוינען אין די דערפ-לאַך אַרום דער פראַנצויזישער גרע-ניץ.

דער איצטיקער אידישער ישוב פון לוקסעמבורג איז אפיציעל אַלט 120 יאָר. איינגעטראָפן האָבן דאָ שוין עק-יסטירט אידישע קבוצים און זאַנאַר קהלות נאָך אין מיטל אַלטער אבער פון יענע אידן זיינען חוץ עטלאַכע מ'אַבנע קיין אַנדערע שפּורן ניט גע-בליבן. אין יאָר אכצן הונדערט, דאָס הייסט מיט 130 יאָר צוריק, האָט א איד זיך אפילו ניט געטרויט באַוו-צען אין דעם דאַמאַלסט שטאַרק פאַ-אַטיש הערצאָגטום. ערשט בשעת אַפּאָלעאָן האָט מיט זיין זיגרייכער אַרמיי אקופירט די דאָזיקע מדינה האָט ער אַראָפּגעבראַכט אַהער עט-ליכע אידן פון עולום לאָטרינגען אין דייטשלאַנד. געוויס צוליב וועלכן צוועק אַפּאָלעאָן אידן זיינען אַהער געקו-מען איז ניט באַקאַנט. אבער וואָר-שיינלאַך זיינען דאָס געווען אַרמעע-ליפּעראַנטן. די דאָזיקע אידן האָבן זיך אבער אויך ניט האַנג געהאַלטן. ווייל זיינען ניט צוגעקומען אין אַ מין אַ ווייל אַזוי אַלס אַלע אַנדערע אידישע קבוצים אין דער אַנדערער אַרבעטער אַרמיי, אַז אַלע אַנדערע אַרבעטער ער מיט אַ מין אַ מין אַ מין

דעם רב׳ס טאָכטער

א העכסט שפּאַנענדיקער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין מיטל־אַלטער פון לעאָ וויעזענפעלד

(פאָרזעצונג)

— איין יאָר? — האָט חנה׳לע ביטער געשמייכלט. — איין יאָר? א. פרינץ! ווי ווייניק איר פאַרשטייט מיין ליבע . . . ניט בלוי זאַיין יאָר, נאָר קיינמאָל ניט. קיינמאָל וועלן מיר נע אויגן ניט קוקן אויף קיין שום מאַן אַזוי ווי זיי קוקן איצט אויף אייך. אייער וואונש שוועל איך זיכער דער־פילן, פאַר דע סדאַרפט איר נאָר ניט זאָרגן.

— א, דו נאַלדעגע! — האָט דער פרינץ אויסגערופן — ווען די נאַנצע וועלט וואָלט דיך געקאָנט זעען מיט מיינע אויגן, ווי אַנדערש וואָלט אַלץ געווען. ווי גלייכגילטיג וואָלטן מיר דאַן געקאָנט זיין!

חנה׳לע האָט ניט געענטפערט. זי האָט ניט געהאַט וואָס מער צו ענט־פערן. זי האָט געלעזן איר נאַנצן הארץ פאַר דעם פרינץ. זי האָט אַזוי דורך די וואָלקנס און שלאָגן זיך דורך די ביקע בוימער אין נאַרטן. זיי האָבן אויך ניט באַמערקט ווי ניט ווייניקער (!) עד זי, אָבער זי קאָן אים טראָץ דעם ניט צוגעבן קיין מוט און קאָן אים ניט מאַכן שטייט אויף. אין דער הערט זיך אונטער צו יעדן וואָרט זיי־ערן און פלאַנט זיינע גרויזאַמע נקמה אַקטן. די דאָזיקע פיגור איז געווען אַר־נוס.

ווי מיר ווייסן, איז אַרגוס אַרויס פון דעם גרויסן זאַל אין פאַלאַץ אַזוי שנעל ווי ער האָט געזען פרינצעסן העלע־נאַ פון טשעשן אַריינקומען איינע אַליין. ער איז דאַן נאָכגעגאַנגען דעם פרינץ פון איר, אַז זי זאָל אים פאַר־שפּרעכן א נאַנצן אָר ניט צו צוהייר־טען? האָט ער דען געהאָפט, אַז אין דעם יאָר וועט זיך די וועלט איבער־אַנדערשן, אַז די מעגען וועלן זיך ענ־דערן, אַז עס וועלן פאַרשווינדן וועדן די אונטערשיידן צווישן ראַסן, קלאַסן און רעליגיעס?

מרס. ב. וויאָלעט איספעלד
A. T. C. M.
פּיאַניסטן און לערערן
סטודיאָ. 666 אַלווערסטאָן סטריט
טעלעפאָן 292 30
פּיופּלס צונעגרייט פאַר אַלע גרייד־ס

ווען מען וואָלט דאַן אים געווען אַליין געשטעלט די דאָזיקע פראַגע, וואָלט ער זיכער ניט געווען געוואוסט וואָס אויף איר צו ענטפערן. ער איז ביי זיך אַליין ניט געווען קלאָר פאַר־וואָס ער האָט דאָס געפאָדערט פון איר. חנה׳לע ווידער, האָט פון אים ניט געפאָדערט קיין דערקלערונג. זי איז בײַ זיך געווען איבערצייגט, אַז אַזוי ווי זיי קוקן איצט אויף אייך. אייער וואונש שוועל איך זיכער דער־פילן, פאַר דע סדאַרפט איר נאָר ניט זאָרגן.

— א, דו נאַלדעגע! — האָט דער פרינץ אויסגערופן — ווען די נאַנצע וועלט וואָלט דיך געקאָנט זעען מיט מיינע אויגן, ווי אַנדערש וואָלט אַלץ געווען. ווי גלייכגילטיג וואָלטן מיר דאַן געקאָנט זיין!

חנה׳לע האָט ניט געענטפערט. זי האָט ניט געהאַט וואָס מער צו ענט־פערן. זי האָט געלעזן איר נאַנצן הארץ פאַר דעם פרינץ. זי האָט אַזוי דורך די וואָלקנס און שלאָגן זיך דורך די ביקע בוימער אין נאַרטן. זיי האָבן אויך ניט באַמערקט ווי ניט ווייניקער (!) עד זי, אָבער זי קאָן אים טראָץ דעם ניט צוגעבן קיין מוט און קאָן אים ניט מאַכן שטייט אויף. אין דער הערט זיך אונטער צו יעדן וואָרט זיי־ערן און פלאַנט זיינע גרויזאַמע נקמה אַקטן. די דאָזיקע פיגור איז געווען אַר־נוס.

ווי מיר ווייסן, איז אַרגוס אַרויס פון דעם גרויסן זאַל אין פאַלאַץ אַזוי שנעל ווי ער האָט געזען פרינצעסן העלע־נאַ פון טשעשן אַריינקומען איינע אַליין. ער איז דאַן נאָכגעגאַנגען דעם פרינץ אין ער האָט אים געזען זיך פאַראַן אין דער פאַרקירצונגען אויף דעם וועג אין דער נעמאָ און שפּעטער ווען דער פרינץ איז אַריבערגעשפּרונגען דעם פאַרקאַן. ער איז געבליבן שטיין אויף דער צווייטער טער זיין און ער האָט זיך איינגע־הערט צו דעם געשפּרעך צווישן דעם פרינץ און חנה׳לען און ער האָט פון יעדן וואָרט זייערן געוועבט זיינע טייוולשע פּלענער.

איצט, ווען די שטראַלן פון טאָג־ליכט האָבן ביסלאַכווייז אָנגעפאַנגען צו באַלייכטן דעם גאָרטן, האָט ער צום ערשטן מאָל דערזען חנה׳לעס שיינעם פּנים. פאַר א מינוט האָט אַפּ־לו אַרגוס זי באַוואונדערט, אָבער זיין שנאה צום פרינץ איז געווען אַזוי דיר, אַז, ווי דיך וואָלט געפאַסט צו גרויס, אַז די באַוואונדערונג פאַר דער מיידל, וועלכע עטערזיך ליבט, האָט ביי אים ניט געקאָנט לאַנג אָנהאַלטן. כאָטש חנה׳לע האָט אים קיינמאָל ניט געטאָן קיין שלעכטס, האָט ער זי דאָן געהאַסט פונקט אַזוי ווי דעם פרינץ, ווייל זי האָט ליב געהאַט עטערזיכן.

שטייענדיק הינטער דעם פאַרקאַן האָט ער שוין אויסגעאַרבעט זיינע פּלענער ווי אַזוי ער וועט צוריקגיין אין פאַלאַץ און ער וועט דערציילן דער פרינצעסן וואו איר בן־יחיד האָט פאַר־בראַכט ווען ער האָט איבערגעלאָזן די שיינע פרינצעסן פון טעשען. ער האָט געלאַכט צו זיך אַליין ווען ער האָט זיך פאָרגעשטעלט וואָס פאַר א פּנים די קאַנאַליע, ווי ער האָט געדרופן די פרינצעסן, וועט מאַכן, ווען זי וועט געוואויר ווערן ווי שטאַרק און פיי־ערדיק איר קדיש איז פאַרליבט אין א שמוציקער אידישער מיידל. ווי זי וועט ווערן אַז אויפגעקאָכט. ער וועט נעמען נקמה אַן ביידן — דע פּפרינץ, וועלכן ער האָט אַזוי שטאַרק, און אין זיין אידישער געליבטער.

וואָלט עמעריך געווען געוואוסט, אַז ער איז נאָכגעשפּיאַנירט געוואָרן פון דעם דאָזיקן נפש, וואָלט אַרגוס ניט געווען דערלעבט דורכצופירן זיינע פּלענער. ער וואָלט דאַן געווען אַרויס־געשפּרונגען פון גאָרטן און וואָלט אים זיכער געווען קירצער געמאַכט מיט א קאָפּ. ער האָט דאָס אָבער ניט גע־נעקאָנט האָבן קיין אַנונג, אַז אַיפיציער הערט זיך אונטער צו זייער גע־שפּרעך.

ביידע האָבן דערפאַר געלעדט, וואָס זיי האָבן געפילט און וואָס עס איז געווען ביי זיי אויף די הערצער, ניט ווי־טנדיק זיך פאַר פריינעס. ניט עטשעריך און ניט חנה׳לע האָבן זיך אַפילו אויף א מינוט פאַרגעשטעלט, אַז דער דאָ־זיקער געשפּרעך זייערער וועט זיי ביי־דען זייער טייער קאָסטן.

— איך בין געקומען מיט גרויסע האָפענונגען, — האָט עטעריך נאָך א ווײַלע ווידער אָנגעפאַנגען, — איך בין געקומען אַהער, דאָ ביי דיר, צו געפינען הייליגונג פאַר מיין פאַרוואונ־דעט הארץ. איצט אָבער מוז איך אוועקגיין פון דאַנען מיט דעם באַ־וואוסטזיין, אַז נאָר עפּעס א הימלישער נס וואָלט מיר געקאָנט העלפן.

— פרינץ! — האָט חנה׳לע גע־ענטפערט — איר זייט א סאָלדאַט, א קעמפער, א פרינץ, וואָס איז דערצוי־גען געוואָרן צו פירן מלחמות, צו זיין א העלד, אייך שטייט ניט אַן אַזוי צו רעדן . . . איך מוזט זיין שטאַרק גע־נוג און מאַן געגנג, שטענדיק צו קוקן אויף אַלץ און אַלעמען מיט דעם אויג פון א סאָלדאַט. שטעלט אייך פאָר, אַז ווען איר וואָלט איצט געגאַנגען אין א מלחמה, וואָלט איר דען ניט אַרויסגעמאַרשירט מיט די בעסטע און שענסטע האָפענונגען, אַז איר וועט זיך צוריקקערן ווי א זיגרייכער העלד? נו, שטעלט זיך ווידער פאָר, אַז אייער שונא אין געווען שטאַרקער ווי איר האָט געמיינט, און איר וואָלט טראָץ אייערע העלדישקייטן פאַרלוירן די מלחמה. וואָלט איר דען פאַרצווייפלט? וואָלט איר דאָן צוזאַמענגעבראָכן ווי א קינד, אָדער וואָלט איר זיך גע־שטאַרקט און וואָלט זיך נעגרייט צו א נייעם קאַמף. וואָס זאָל באַוויזן אייער אמת׳ע העלדישקייט?

— א מלחמה פירט מען מיט דעם שווערד, — האָט דער פרינץ גע־ענטפערט, — דאָ אָבער דאַרף מען פיר־רען מלחמה מיט דעם איינענעם הארץ, און דאָס איז די שווערסטע פון אַלע מלחמות, דער מענש איז שטאַרק גע־נוג צו באַקעמפן די גאַנצע וועלט, נאָר ניט זיך אַליין . . .

ווען דאָס וואָלט ווירקלאַך געווען אַזוי ווי איר זאָגט, — האָט אים חנה׳לע געזוכט צו טרייסטן, — וואָלט איך, א שוואַכע פרוי, איצט נעגרעפּט אינגאַנצן פאַרצווייפלען און אפשר אַפילו מאַכן א סוף צו מיין לעבן. איר זע אָבער, אַז ניט איך פאַרצווייי־פעל, און ניט איך טראָג זיך אַרום מיט וועלכע עס איז שלעכטע געראַנ־קען. איך בין נאָר א מיידל, און ניט קיין פרינץ, ניט קיין העלד. איך בין אָבער שטאַרק גענוג זיך אַליין צו באַ־קעמפן, און איר דאַרפט געווים זיין פעאיק און שטאַרק דאָס צו טאָן.

— דו ווייסט, חנה׳לע! — האָט דער פרינץ געענטפערט, — אַפּטמאָל, ווען איך הער דיך אַזוי ריידן, ווי אַן אמת׳ן העלד, שעם איך זיך פּשוט פאַר שאָנד צום פרינץ איז געווען אַזוי דיר. א, ווי דיך וואָלט געפאַסט צו זיין א פרינצעסן! . . .

— עס קאָן זיין, אַז ווען איך וואָלט געווען א פרינצעסן, וואָלט מיר גע־פעלט דער מוט, וועלכער באַהערשט מיך איצט, — האָט זי מיט א געפיל פון שטאָלץ אַרויסגערעדט. — פרינצע־סינס, וועלכע זיינען ניט געוואוינט צו קיין שום ליידן, זיינען געוויינלאַך שוואַכע מענשן און פאַרלירן זיך לייכט ביי דער ערשטער געלעגנהייט. איך בין אָבער א אידישע טאָכטער, א טאָכטער פון יענעם פאָלק, וועלכער האָט פיינ־מאָל ניט געהאַט קיין רו אויף דער וועלט, דערפאַר בין איך פאַרהאַרטע־וועט. איך האָב גע׳ירשט׳ט די איינג־שאַפט פון מיין פאָלק און איך האָב פון אים געלערנט ווי אַזוי צו קאָנען זיך אַליין באַקעמפן ווען דאָס איז נוי־טיק. איר האָט אַזעלכע איינגעשאַפט ניט געקראָגן בירושה, אָבער איר מוזט איצט זיך נעמען א ביישפּיל און אַזוי האַנדלען ווי איך האַנדל.

— ווער קאָן זיך פאַרגלייכן צו דיר? ווער קאָן נאָך אַזוי שטאַרק זיין ווי דו ביזט? — האָט דער פרינץ גע־ענטפערט.

— דו ווערסט באַהערשט פון א נעטלאַכן נייסט, וואָס פירט דיר, וואָס פאַרלאָזט דיר ניט. דו ביזט אַליין א נעטלאַך, וואָס הערשט און געוועלטיקט. איך אָבער, איך, בין ניט מער ווי א שוואַכלינג, וואָס קאָן ניט קעמפן קעגן דער מעכטיקער ליבע, וועלכע האָט זיך אריינגעגריפן אין מיין האַרצן און דראָ־עט מיך צו פאַרצערן.

— אויב איר וועט אַזוי ווידן, וועט איר זיכער קיינמאָל ניט בכוח זיין דורכצופירן מיין וואונש, — האָט חנה׳לע מיט מילדן פאַרוואונדעט אין איר שטימע געזאָגט. — איר זאָגט דאָך, אַז איר ליבט מיך. אַז איר וואָלט קיין שום קרבן ניט געווען שווער פאַר מיר צו ברייגנען? נו, פאָדער איך גלויבט איר, אַז איר וועט דאָס ניט קאָנען טאָן, ווייסנדיק אַז איר טיט דאָס פאַר מיר?

— איך וועל פּרובירן, טייערסטע! — האָט דער פרינץ שוין מיט מער מוט געענטפערט. — איך וועל פּרו־בירן, אָבער אויב איך וועל ניט קאָ־נען —

— ניין, זאָגט דאָס ניט! — האָט אים חנה׳לע אונטערבראָכן. — איר וועט קאָנען, אויב איר וועט ביי זיך באַשליסן אַזוי שטאַרק ווי איך האָב באַשלאָסן ביי זיך. איצט נעמט זיך צוזאַמען און נייט צורק אַן פאַלאַץ, עס ווערט טאָג און קיינער טאָר ניט זען ווי איר פאַרלאָזט די נעמאָ.

— דו ביזט נערעכט, — האָט דער פרינץ געענטפערט, — דו ביזט גע־רעכט. אָבער איידער איך גיי, בעט איך דיר מיר צו דערלויבן צו קושן דיין האַנט.

(ווייטערעס קומט)

סליחות אמאָל

(פאָרזעצונג פון זייט 2)

און מיר דאַרפן זיך שעמען ובכן זיי־נען מיר אַלע איינע מיוחסים, ס׳דאַרף ניט זיין קיין יחוס, ס׳דאַרף ניט זיין קיין קנאה, אָדער שנאה, מען לאָזט נוט אַלע אוועק אויף איינעם אין דעם זעל־בען וועג, ווער מיט גיכערע טריט, ווער מיט איינגעהאַלטענערע. אָבער אַלע ווי איינער גייען אויף דעם זעלבן וועג און וואָס קערט אום צו דער באַפעלקע־רונג אירע קאַנסטיטוציאָנעלע רעכט.

קלאַנגען וועגן קעגיג אַלעקסאַנדערס פּלענער אָפּצושאַפן די דיקטאַטור האָ־בען זיך אַרומגעטראָגן שוין פאַר א היב־שער צייט, אָבער בין איצט זיינען די קלאַנגען כסדר אָפּגעלייקנט געוואָרן.

—(::)—

17-יאָריק כחור׳ל איז זיך מודה אין 23 רויבערייען

וואַנקאָווער, ב. ק., סעפּט. 3. — א מינדעריאָריק כחור׳ל, 17 יאָר אַלט, וועמעס נאָמען קאָן ניט פאַרעפנטלאַכט ווערן צוליב זיין יוגנט, האָט אין קיצ־דער נעריכט, לויט א באַריכט פון דער פּאָליציי, מודה געווען זיך אין 23 רויב־בעריין, — איינציק פון זיי מיט גוואַלדטאַטן.

דאָס כחור׳ל, באַהויפּטעט די פּאָלי־ציי, איז געווען דער אַנפירער פון א אַנדע, וואָס איז געווען באַקאַנט אונ־טער׳ן נאָמען "די בלויע סעדאַן באַנ־דיטן", און זיי האָבן פאַר צוויי וואָכן צייט איבערגעפאָלן די וואוינונג גענגען פון שטאָט.

—(::)—

באַרימטער אַמאָליקער באַנ־דיט שטאַרבט אין טורמע אין טיפן עלטער

קאַנאַן סיטי, קאַלאַראַדאָ, סעפּט. 3. — אַלען ה. דאָונען, באַוואוסטער דיי־לויזשאַנסן באַנדיט פון די אַמאָליקע פּיאָנערן יאָרן אין דער וועסט, איז נעשטאָרבן אין דער קאַלאַראַדאָ שטאַט פעניטענשעריי אין עלטער פון 82 יאָר.

דאָונען, וועלכער איז געווען אַמאָל באַוואוסט אונטער׳ן נאָמען "בעלעס פאַנטאַם" (שוואַרצער נעשפּענסט) האָט די לעצטע 33 יאָר פון זיין לעבן פאַרבראַכט אין טורמע. ער איז פאַר־אורטיילט געוואָרן צו לעבענסלענגלאַ־כער געפענגעניש אין 1898 פאַר א נעפאַנגענער געוואָרן אין זיין בעטל.

דיקטאַטור אין יוגאָ־סלאַוויע צוריקגעצויגן געוואָרן

בעלגראַד, יוגאָסלאַוויע, סעפּט. 3. — קעניג אַלעקסאַנדער האָט אַרויסגעגעבן א דעקרעט, אין וועלכן ער זאָגט זיך אָפּ פון דער דיקטאַטאָרישער מאַכט וואָס ער האָט בין איצט אָנגעהאַלטן און וואָס קערט אום צו דער באַפעלקע־רונג אירע קאָנסטיטוציאָנעלע רעכט.

קלאַנגען וועגן קעגיג אַלעקסאַנדערס פּלענער אָפּצושאַפן די דיקטאַטור האָ־בען זיך אַרומגעטראָגן שוין פאַר א היב־שער צייט, אָבער בין איצט זיינען די קלאַנגען כסדר אָפּגעלייקנט געוואָרן.

—(::)—

באַרימטער אַמאָליקער באַנ־דיט שטאַרבט אין טורמע אין טיפן עלטער

קאַנאַן סיטי, קאַלאַראַדאָ, סעפּט. 3. — אַלען ה. דאָונען, באַוואוסטער דיי־לויזשאַנסן באַנדיט פון די אַמאָליקע פּיאָנערן יאָרן אין דער וועסט, איז נעשטאָרבן אין דער קאַלאַראַדאָ שטאַט פעניטענשעריי אין עלטער פון 82 יאָר.

דאָונען, וועלכער איז געווען אַמאָל באַוואוסט אונטער׳ן נאָמען "בעלעס פאַנטאַם" (שוואַרצער נעשפּענסט) האָט די לעצטע 33 יאָר פון זיין לעבן פאַרבראַכט אין טורמע. ער איז פאַר־אורטיילט געוואָרן צו לעבענסלענגלאַ־כער געפענגעניש אין 1898 פאַר א נעפאַנגענער געוואָרן אין זיין בעטל.

1 טאָג
נ. פ. פּאַרטנאַי
מענערזשער

דריי קלינינג
באַרענונג אויב איר פאַר־לאַנגט. אין אַלע אייערע — אָדער פאַרבן
PERTH DYE WORKS LTD. 37 266

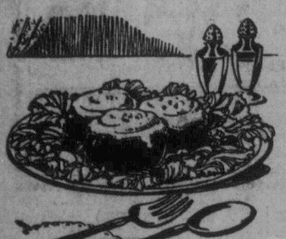

כשר

א נייער יאָר קומט

בעסערע באַטעמטע שפּייזן פאַר די נײַ יאָר פייערונגען . . . מער רייצנדע פאַלצייטן. דאָס אין וואָס ווינדזאָר זאַלץ קאָן טאָן צוצוגעבן מער פרייד צום נייעם יאָר!

זאַלץ קאָסט אַזוי ווייניק . . . נוצט די "ריינסטע און בעסטע" . . . ווינדזאָר ברענגט לאָזט עס ברייטענען נײַ געשמאַק אין די פלייוואַרס פון אייערע פלייש, אייערע קרעפלאַך, מאַרפּ . . . און אַלע אייערע געמיכטן און געבאַקסן. עס פאַרשטאַרקט די נאַטיראַלכע פלייוואַרס.

אייער רב וועט אייך זאָגן, אַז קיין פּראָדוקט אין ניט אַזוי כשר. ווינדזאָר זאַלץ איז ראַפינירט און נעריינינגט צום העכסטן נראַד. איר עקסטרעמע ריינקייט ווערט אַנגעראַנטירט מיט אונטערע אויגענע כעמישע לאַבאָראַטאָריעס.

פאַראַנגט פון אייער גראָסעריפאַן ווינדזאָר זאַלץ . . . איבער 99 פּראָצענט ריין. נוצט עס פאַר יעדן צווק.

אַנדערע באַליבטע ברענדס

ריגאַל טייבל זאַלץ
שיט זיך פריי

שרייבט נאָך א פרייען ביכל
"דער ראָמאַנס פון זאַלץ". . . א סך ספּעציעלע נוצן פאַר זאַלץ אַזעלכע ווי . . . "א זאַלץ איינרייבונג נאָך אייער באַד וועט אייך קרעפטיקן און דערפרישן".

ווינדזאָר
אייאַדייזד
זאַלץ
CANADIAN INDUSTRIES LTD.
WINDSOR, ONTARIO

עס וועט זיך אייך באַצאָלן צו אַדווערטייזן אין "דאָס אידישע וואָרט"

ווען "גוטע צייטן" וואָלטן געווען א שטענדיק זיכערע זאַך, וואָלטן מענשן נעראַט ווייניק צו זאָרגן — זיי וואָלטן זיך ניט נעדאַרפט אַנ־שטריינגען — זיי וואָלטן פאַרלאָרן זייער אַמ־ביציע, זייער שטרעבונג צו עטוואָס בעסערס, העכערס . . .

דער איצטיקער "קריזיס", דער חורבן וואָס די "דעפּרעסיע" האָט פאַראורזאַכט, דאָס איז ניט מער ווי דער אויסדרוק פון א שטילשטאַנד, א פויזע, צווישן צוויי ריזיקע כוואַליעס פון "פּראָספּעריטעט" — די וואָס איז אַוועק — און די וואָס איז אויפ׳ן וועג . . .

"דאָס אידישע וואָרט" איז פאַר יאָרן לאַנג געווען פאַרבונדן מיט די דערפאָלגרייכסטע אונטערנע־מונגען. די זייטן פון איין איינציקער אַלטער אויסגאַבע פון אונזער צייטונג אַנטהאַלט א גלענצנדע זאַמלונג פון "אַדווערטייזמענטס" וואָס שפּיגלט אָפּ דעם גוטן האַנדלס־צושטאַנד פון יענע "גוטע צייטן".

דאָס אידישע וואָרט
165 Selkirk Ave., East — Winnipeg
טעלעפאָן 52-213
ISRAELITE PRESS LTD.

די סוחרים וועלכע זיינען לעצטנס געצוואונגען געוואָרן צו אָפּזאָגן א טייל פון זייערע אַרבעטער, "שניידן" דעם נעראַלט פון זייערע אַנגעשטעלטע, און פאַרקלענערן זייערע הוצאות, וואָלטן גע־דאַרפט דורכבלעטערן די פריערדיקע אויסגאַבן פון "דאָס אידישע וואָרט" — זיי וואָלטן זיך איבער־צייגט, אַז די איצטיקע שווערע טעג זיינען ניט מער ווי א מיטל פאַר גרעסערע אַנשטריינגונגען.

"אַדווערטייזינג" ווערט מיט רעכט באַטראַכט ווי די לעבנס־קראַפט פון האַנדל. "אַדווערטייזינג" איז דער זיכערער גרונד־שטיין פאַר די ניט זיכערע פוס־טריט אויף דעם וועג צו דערפאָלג . . .

טרייבט אַוועק דעם "קריזיס" — דורך "אַדווער־טייזן" אין "דאָס אידישע וואָרט" — אין דעם גרויזן, רייכן ראַש השנה נומער און דערנעענ־טערט צו זיך

פּראָספּעריטעט און גוטע צייטן.

בית-יתומים וויגסל

נייע קינדער קומען צו

די משפּחה פאַרגרעסערט זיך אין היים פון 123 מעטהיסאָן עוועניו.

דריי נייע קינדערלאַך זיינען צוגע־קומען אין די לעצטע פאַר טעג.

די דריי קינדער קומען פון צוויי פאַרשיידענע היימען און שטעלן מיט זיך פאַר צוויי באַזונדערע לעבנס טראַ־געדיעס.

א אינגעלע פון 4½ יאָר איז גע־בראַכט געוואָרן מיט א פאַר טעג צו־ריק. ער איז באַגלייט געווען פון א צאָל קרובים, שכנים און סתם פריינט. אַלע האָבן זיי געקלאָגט און געיאַמערט ווי ביי א לויה, ווען זיי האָבן זיך מיט דעם קינד געזעגענט. צו פריש איז נאָך געווען די וואונד, צו ניי דער ווייטאָג.

ערשט מיט דריי חדשים פריער איז די היים פון דעם קינד געווען איינע פון די צופרידענסטע. פאָטער און מו־טער האָבן געלעבט און די קינדער אַרום זיי. היינט: די מוטער איז שוין ניטאָ צווישן די לעבעדיקע. און דער פאָ־טער? מיט די גרעסערע קינדער קומט ער נאָך ווי עס איז אויס. אָבער דאָס קינד? און נאָך דריי חדשים מאַטער נישן פאַר אַלע איז באַשלאָסן געוואָרן אַז דער איינציקער פלאַץ פאַרן קינד איז דער בית יתומים.

אָפּקלאַנגען פון אַלטע צרות

צוויי מיידלאַך. די עלטסטע 8 און דאָס קלענערע 5 יאָר אַלט. דאָר און בלייך, אָפּגעצערט, און ווי ניט דער־וואַקסן זיינען ביידע מיט אויגעלאַך וואָס קוקן טיף־טיף אין דער מענשלאַ־כער נשמה, און רק ווי זיי וואָלטן זיך שרעקן פאַר אימיצן.

געבראַכט האָט זיי א מומע און דער־ציילט האָט זי א פּעקל מיט צרות וואָס וואָלט אַפילו א שטיינערנע הארץ ביז טרערן גערירט.

צרות פון דער אַלטער היים. דע־פאַטער דער׳חרנ׳עט געוואָרן אין רוס־לאַנד און די מוטער געבליבן אַן אַל־מנה מיט צוויי פּיצעלאַך אויף די הענט. עלנט ווי א שטיין, האָט זי זיך אַמאָטערט און געפייניקט צו דערציע די צוויי ברעקעלאַך קינדער. עס פאַ־דערט זיך אָבער מער ווי די כוחות פון א שוואַכער פרוי ביי איצטיקע צייטן אין רוסלאַנד צו דערנערן צוויי קינדער. דאָס זי אויסגענאָמען איר ביטער הארץ פאַר איר איינציקן ברודער און ער האָט ווי אַראָפּגעבראָכט מיט די קינדער. האָט זיך אָבער דאָס רעדל איבערגעדרייט און דער ברודער מאַטערט זיך אַליין אויפן לעבן און קאָן קיין נייע קאָס־ניט טראָגן. און קיין אַרבעט איז א־ן גרעץ ניט צו קריגן. הונגערט מען און מען מאַטערט זיך. אָבער די קינדער־אַך? ווער קאָן דעם צער צוזעען ווי צוויי לעבנס גייען אויס? האָט מע אויסגעמאַכט אַן אַפּליקאַציע און ד־ קינדער האָבן צום ערשטן מאָל פאַר א אַנגער צייט דערפילט זייער רעכט צו נסן צו זאָגן, צו שטיפן, צו שפּילן און יך פילן פריי און גלייכבאַרעכטיקט.

לעזט דיזן וויגסל פאַר ווייטערדיקע נייעס פון בית יתומים.

חיימאַן און העסטרין

באַריסטערס, סאָליסיטאָרס און א. וו.
216 — מעקאַינסיער בלאָק — 216
טעלעפאָן 21 627
מר. העסטרין וואוינונג:
306 סט. דזשאָנס עוו., טעל. 53 133

שינבין, מאָראָניק און ראָבלין

Shinbane, Morosnick & Roblin
Barristers, Solicitors and Notaries
באַריסטערס, סאָליסיטאָרס, נאָטאַריוס
207-8 Confederation Life Bldg.
457 Main St. Opposite City Hall
טעלעפאָן 21 345—6

טשערניאַק, קאַפּשטיין און ספּיוואַק

Barristers, Solicitors, Etc.
460 מיין סטריט
טעלעפאָן 24 591 און 24 666

קאַנטאָר און דאָרפמאַן

אַדוואָקאַט און נאָטאַרי
CANTOR & DORFMAN
211 קורי בלדג. 233 פּאָרטעדזש עוו.
טעל. 89—225 29 937
רעזידענס:
103 בענערמאַן עוו., טעל. 51 353

ה. שולמאַן

אַדוואָקאַט און נאָטאַרי
נעלט צו לייען אויף ½* פּראָצענט
Schulman & Nitikman
213 קאָנפעדעריישאָן לייף בילדינג
457 מיין סט., אַנטקעגן סיטי האַל
טעלעפאָן 88 462

דעם
רב׳ס טאָכטער
א העכסט שפּאַנענדיקער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין מיטל־אַלטער
פון לעאָ וויעזענפעלד

Doctors' Directory דאָקטוירים

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 578	51 250	**דר. ס. דוש. בערמאַק**, 834 מיין סטריט אָפיס שטונדן פון 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
54 107	54 107	**דר. דוש. ברענער**, 402 סעלקירק עוועניו אָפיס שטונדן: 3—5, 7.30—8.30 DR. J. BRENER
22 717	54 429	**דר. ס. דשואוויש**, 404 באַיד בילדינג שטונדן: 11—12, 3—6 און ביי אַפּאָינטמענטס DR. SIMON JAUVOISH
26 600	28 153	**דר. וו. הערשפילד**, 576 מיין, קאָר. אַלעקסאַנדער אָפיס שטונדן: 11—1, 2—5 און 7—9 DR. H. HERSHFIELD
53 181	53 181	**דר. י. פּערלמאַן**, 291 באַראָוס, קאָר. טשאַרלס אָפיס שטונדן: 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
54 866	51 968	**דר. ס. קאָבריינסקי**, סוויט 2 קראַמפּ בלאָק (מיין און דאַפעריז עוועניו) אָפיס שטונדן: 3—5 און 6.30—8 DR. S. KOBRINSKY
53 915	52 614	**דר. סעם ראָדין**, ראַיאַל בענק בילדינג (מיין און סעלקירק) אָפיס שטונדן: 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
		אויגן, אויערן, נאָז און האַלז
29 110	51 848	**דר. י. ה. בעקמאַן**, 613 באַיד בילדינג DR. J. H. BECKMAN
24 465	51 359	**דר. ד. מ. דזשענאָף**, 2-830 פּאַמערסטאָן בלאָק DR. D. M. GENOFF
		קינדער קראַנקהייטן
88 013	53 320	**דר. ה. מעדאָוויי**, 904 באַיד בלדג. 3—5; 332 מאַניטאָבאַ עוו. 11—12 DR. H. MEDOVY
22 446	55 332	**דר. דזשאָ. ה. שאַפּירא**, 604 באַיד בילדינג שטונדן: 3—5 און ביי אַפּאָינטמענטס DR. GEO. H. SHAPERA

Dentists Directory דענטיסטן

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 720		**דר. מ. בערענמאַן**, סט. 1 סט. דזשאָנס בלאָק, 984 מיין DR. M. A. BREGMAN
56 600	52 041	**דר. א. ד. גאָלדין**, 1308 מיין סט., סוויט 1 DR. A. D. GOLDIN
54 107	51 519	**דר. מ. וואַכנאָוו**, 402 סעלקירק עוועניו DR. M. WACHNOW
56 056		**דר. ס. טשערטשיל**, סוויט 1 טריק בלאָק, 972 מיין סט. DR. S. H. CHURCHILL

אין פלאָנטער פון לעבן . . .

פון מ. ס.

א העכסט שפּאַר נענדער דאמאָן פון דעם מאָדערנעם אידישן לעבן אין אמעריקע

(פארזעצונג)

בען האט אויסגעשטעלט זיינע אויגן, אזוי זיי ער וואלט זיינע אייגענע אויערן ניט געגלויבט. מיינט ער דאס טאַטערן ניט אמת? מאכט בארגאטי ניט קיין שפאס? איינע פון לוסי'ס שפּיצלאד? ער האט ווידער דערפילט א שארפן ווייטאג, אזוי ווי אין אנהויב איידער ער האט אנגעהויבן שפּילן... ווי קאן מען אזוי, האט ער געטראכט מיט טראקט...' א קינסטלער־קוק... זיין נאָר, מען וועט ווערן באריטם... ער וועט פארדינען א סך געלט... און זי... לוסי ... זי איז אזוי גוט צו אים... ביי דער האנט האלט זי אים... איז דאס ניט קיין חלום... ווען ער זיך ניט אויפכאפּן באלד און זיך געפינען אן אפּנעראַר סער... ער מוז זיך בארואיקן... ער מוז אביסל קומען צו זיך... ער מוז האבן קרישע לופט... ער מוז לויפן אהיים... ער מוז אנזאגן זיין מיטער פון זיין גרויס גליק... ער מוז זיך מיט איר באראטן...

דער דיריגענט האט א קלאַפּ געטאָן מיט זיין שטעקעלע. בען קדיידער האט זיך שנעל געגעבן א הויב אויף, האט זיך אנטשולדיקט, און אין אוועק צו ריק צו זיין פּלאַץ. אין דער ערשטער ריי אינם אָרקעסטער. איצט איז ער געווען ווידער איינער פון דעם אָרקעסטער. איינער גלייך ווי אנדערע, ווי אלע מוזיקן. דאס האַרץ האט אים געקלאפּט געדרוועט און אומרואיק. זיינע אויגן מאטע, מידע און שמייכלענדע. האבן כסדר געבלאנדזשעט איבערן זאל און האבן אלע מאל זיך אפּגעשטעלט אויף דער שטראלנדיקער לוסי נאָרבער. איצט האט זי די גאנצע צייט נעקוקט צו אים, און עס האט זיך אים געראכט, אז זי האט אים איצט ליב ניט ווייניקער ווי ער האט זי. ליב, און אז זי שלינגט אים איצט מיט די אויגן, אט פּונקט ווי ער שלינגט זי.

ייינעם, א חוץ איר. האט ער איצט אין זאל ניט געזעען, ניט באמערקט אין ניט געפילט. קיינער, חוץ איר. האט איצט פאר אים ניט עקזיסטירט. עס אין געווען לוסי נאָרבער, וועלכע אין דער מיטנט אנגעפילט זיין יעדן אטעם־צוג.

אין דער זעלבער צייט האט לוסי שטיל געזאגט צו מר. בארגאטי:

— איך נעם אייער וואָרט אז איר וועט אים מאכן גרויס אין באריומס... אז צו דעם דיינסטן קינסטלער האט זי זיך שטיל צוגעבויגן און האט גע־זאגט:

— אייך אויף צולאכעס וועל איך מיט אים חתונה האבן...

דאס פאטער האַרץ

אין דעם גרויסן ליכטיקן רעסטאראן איז געווען פרייליך און טומעלדיק. עס איז שוין געווען צום שפּאַט אין דער נאכט. דער פאנצערס האט זיך שוין גע־האט געעפנט און מענשן האבן זיך גענומען קליידן צו גיין אהיים.

ס'איז געווען טומעלדיק ארום דעם סינגער סטענד, וואו רעי איז א מידע און אן אויסגעמאטערטע געשטאנען, מיענער האבן געקויפט סיגארעטס און האבן איר צוגעוואָרפן קליינגעלד. היי־טער איר איז געווען די קליידער אפּ־קוילונג. צוויי שוואַרצע מענער האבן אַרויסדערלאנגט פון מייערע אויבער־קליידער און די הערן האבן געהאלפן זייערע פרויען זיך אנטאן.

רעי האט די נאנצע צייט געזוכט מיט די אויגן בען קדיידער. עס האט אין אים געגאנגען דאס האַרץ. קיין איין באַ־וועגונג זיינע איז דורך עס אונז ניט פארלאָרן גענאנגען פאר איר אויג. זי האט גלייך ווי אלע אנדערע, געקלאפּט אין געשריען אין געדרוען זיין נאמען און ווען ער האט געענדיגט שפּיל, איר אויסדרוק איז זיכער געווען א וואָרימער און א מער דורכגעלעבטער ווי אלע אנ־דערע אויסדרוק וואס זיינען געקומען פון ארום. קיינער האט זיך אויף איך ניט אומגעקוקט. קיינער האט ניט בא־מערקט די טרערן פון פרייד אין באַ־גייסטערונג וואס האבן זיך געגאסן פון אירע אויגן. א חוץ דעם אלטן נייטן נער, וועלכער. אין די נאנצע צייט גע־שטאנען אין דער קיך טיר און האט פון איר זיינע אויגן ניט אראנטערגענומען.

איצט האט זי אים געזוכט מיט די אויגן, רעי. זי האט געוואלט א קוק טאָן אויף אים. זי האט געוואלט ער זאל זי זעען. פאַרוואס זי האט דאס געוואלט האט זי אליין ניט געוואוסט. עס איז געווען אן אומרואיקער געפיל.

זי האט אים דערזעען. זי האט אים באמערקט. ער איז געגאנגען צו דער טיר. נאָר א מינוט, און ער וועט פאַר־ביי גיין דעם סיגאר סטענד. וועט ער זי באמערקן? וועט ער זי זעען?

זי האט זייער לייכט געקאנט צוגיין צו אים, פּונקט ווי אנדערע האבן עס געטאָן. אבער זי האט ניט געוואלט זיין אייגע צווישן די צענדליקער וואס האַ־בען זיך געשטופּט צו אים, נערריקט זיין האנט, און וואס בען האט זייערע פניס'ער אפילו ניט באמערקט. בען איז איר געווען צו נאענט, צו טייער, און זי האט געוואלט, אז אין דער צייט ווען זי וועט אים דריקן זיין האנט, זאָל ער איר שיינקען א בליק, זאָל ער איר געבן א גוט וואָרט, און דאס וואָרט וועט זי מיטנעמען מיט זיך און וועט עס וואכן נאכאנדער טראגן מיט זיך.

זי האט געקאנט א רוף טאָן זיין נאָ־מען. ער וואָלט איר רוף דערהערט. ער וואָלט צו איר צוגעקומען. אבער אויך דאס האט זי ניט געוואלט, צו שטאָלץ און צו אידעל איז זי געווען. אויסצובע־טען אביסל אויפמערקזאמקייט ביי אים.

בען איז געווען ארומגערינגלט פון א סך מענשן. יונגע פרויען האבן זיך געשפּאַרט צו אים און פאַרלאנגט זיין אונטערשריפט אויף זייערע אטאָגראַפ־ביכלאך, בען האט געשמייכלט נאָאיוו ווי א קינד, מיד און בלייך און האט מעכאניש געפירט מיט קדער אויף די שטיקלאך פּאַפּיר וואס פאַרשיידענע דאמען־הענט האבן אים אונטערגע־טראגן. ער האט סיי ווי קיינעם פון זיי ניט געקאנט. עס האט סיי ווי קוי־נער פון זיי אים ניט אינטערעסירט. פאר אים האט אין דער איצטיקן מאָ־מענט, געלעבט נאר איין־איינציקע פּערזאן, און דאס איז געווען לוסי נאָרבער.

לוסי האט זיך געקלאמערט אן זיין אָרעם. קיינמאל פריער איז זי צו אים אזוי נאענט ניט געווען. קיינמאל פריי־ער האט זי זיך אויף אים ניט אנגע־האנגען. זי האט די גאנצע צייט אים אריינגעקוקט אין דיר אויגן און איינמאל נאכן אנדערן אים אריינגעשוקט אין אויער:

— דו ביזט מיינער... פון איצט אן ביזט מיינער... מיינער אליין...

וראהאדיי בטפיע וסלה סלהמלהמכל

בען האט די וועדטער געהערט ווי דורך א חלום, און פּונקט ווי ער האט מעכאניש געשמייכלט צו די דאמען וואס האבן אן אונטערגעטראגן זייע־רע אטאָגראַפ־ביכלאך, פּונקט אזוי טע־כאיש האט ער געדריקט די הענט פון די מענער וואס האבן זיך געשטופּט ארום אים. ער האט נאר געפילט, אז זי לוסי, איז ביי אים. ביי זיין זייט. און ער פילט די ווארימקייט פון איר קערפּער און די גלאטקייט פון איר האנט, וואס בען געלעגן אין זייערער. ער האט מיט בלישטשענדע אויגן גע־קוקט ארום זיך און האט זיך באמיט צו הערן דייטלאך וואס מר. בארגאטי האט צו אים גערעדט:

— איך בין טאייך דייער, מר. קריי־דער, אריינצוקומען מארגן אין מיין אפּיס. עס וועט זיין מיין נעשטסטער פאַרגענגען צו קאנען עפּעס טאָן פאר אייך.

זיי זיינען אויסגעקומען נאענט צו רעי'ס סיגאר סטענד. בען האט מיט אמאל אזוי ווי עפּעס זיך דערמאנט און האט זיך שנעל געגעבן א דרייי־אויס אין איר זייט.

די ציט איז שלעכט אויס־צוגעבן געלט אויף נייע קלידער

שיקט צו אונז אייערע אלטע קלידער און מיר נאראנטירן אייך, אז מיר קאנען זיי מאַ־כען צו אויסזען ווי נייע

לכבוד יום טוב

שיקט צו אונז אריין אייער דרעס, קאט אויך ווען מיר האבן אייך אויפגעריכטן אין אונזער אייגענע פאבריק

פאר איינצעלהייטן

טעלעפאָנירט 89 304

(דריי לייגס)

UNITED DYERS & CLEANERS LTD.

593 NOTRE DAME AVE.

PHONE 89 304

— א, רעי, — האט ע ראזענגרופן, — הייגט אין די גליקלאכסטע נאכט פון מיין לעבן.

רעי האט זיך א טרייסל געטאָן און האט זיך אזוי ווי אויפגעכאפּט פון א שווערן שלאף. בען איז געשטאנען לעב בען איר. ער האט אזוי פריינטלאך גע־רעדט צו איר. ער האט געפיילט איר זיין גליק... אזוי ווי אן איינגעקומען מיט אן איינגענעם... אזוי ווי א שווערער מיט א ברודער... אבער פארוואס האט זי מיט אמאל דערפילט אזא שארפן ווייטאג אין איר ברוסט?.. פארוואס האט איר פארפעלט אטעם אין פאר־וואס האט זי, אויפן ערשטן מאמענט קיין איין וואָרט ניט געקאנט ארויס־ברייגגען?

לוסי נאָרבער האט אים געצויגן מיט זיך. דער שוואַרצער באַרינער האט אים ארויפגעוואָרפן דעם מאנטל אויף די אקסל. בען האט גענומען א פּעקל סי־גאַרעטס. האט אוועקגעלייגט געלט אויפן קאונטער און האט מיט א פאר־חלומ'טן בליק אריינגעקוקט רעי'ן אין די אויגן.

זי האט געשמייכלט דורך פינקלנ־דיקע טרערן. זי האט נעדריקט דאס האנט און האט זי צוגעטראגן צו איר האַרצן. ענדלאך האט זי מיט א איטער־דיקער שטימע אויסגערופן:

— א, בען... איך וואלט געקאנט שטארבן ביי דיינע פיס...

אבער בען האט ניט געהערט אירע רייד. אין דער מינוט האט מר. באר־גאטי זיך אריינגעשטופּט צווישן זיי און האט בען געדריקט די האנט:

— וועל, מר. קריידער. — האט ער אויסגערופן, — איך האָף מארגן אייך צו זעען.

— איך וועל אים שוין ביי־זיינען צו אייך. — האט לוסי פארכאפּט דעם ענטפער.

אין דער מינוט איז געווארן א טו־טעל ביי דער קדיד־טיר. עס האט זיך געהערט ווי שווערע זאַך האט א פאל געטאָן צו דער ערד. אימעצער האט א נעשריי געטאָן: וואסער, וואסער! און באלד איז ווידער שטיל געווארן.

סיי ווי האָ טייגער אין דער דאזיקן רי הויך ניט צוגעהערט. רעי האט גע־קוקט אויף דעם יונגן פירל־שפּילער מיט א קלאפּנדיק האַרץ אין האט גע־ווען ווי לוסי נעמט אים אויעף פון איר. זי האט מיט דעם מאמענט גע־האט דאס געפיל אזוי ווי מען וואלט אריינגעריסן איר איינגן האַרץ. זי האט נעשטערקט צו אים אירע הענט אין א שטילן נעבעט. אבער קיינער האט איר ניט געהערט און ניט געזעען.

ס'איז ווידער בען געווארן שטיל אין רעסטאראן. בלויז עטלאכע מענשן זיי־נען נאָר געבליבן זיצן ביי זייערע טישלאך און האבן געטרונקען שוואר־צע קאווע. די אנדערע, טישלאך זיינען געשטאנען פלנט. פאַרלאזטע, אזוי ווי פארגעסענע, און די ביינגלאך ארום זיינען געשטאנען אין אומאָרדענונג, אזוי ווי נאך א פאנראם. די ווייטערס זיינען זיינען איצט ארומגעלאפן אי־בער דער לענג און איבער דער ברייט פון דעם רעסטאראן און האבן ארונ־טערגענומען פון די טישן.

רעי איז נאָך אלץ געשטאנען אויף איר אָרט און אירע אויגן זיינען, אזוי ווי פריער אלץ געווען אנגענאמען מיט גרויסע, בלישטשענדיקע טרערן. זי איז געווען שטיל און טיף־פארטראכט מיט זיך. עס איז געווען דייטלאך צו זעען, אז זי איז איצט ניט דא. אין דעסטאַ־ראַ, נאָר ערגעץ אנדערש, וואו, וואו די פלינגלען פון איר פאנטאזיע האבן אין דעם מאמענט זי פארטראגן.

זי וואלט אזוי געווען געשטאנען אפשר ביז'ן גרויען פרימארגן ווען ניט דער שעף־קוכער, דזשים, וועלכער האט זי פון איר פארטראכטקייט אויפגע־וועקט.

— מיס רעי, — האט ער זי א רוף געטאָן.

זי האט זיך אויפגעכאפּט אזוי ווי פון א טיפן שלאף און האט שנעל אומ־גערדייט דעם קאפּ אין זיין זייט.

— איר רופט מיך? — האט זי געפרעגט.

— יא, אייך, — האט דזשים שטיל געזאגט. — ער וויל אייך זעען.

זי האט געעפנט אירע גרויסע אויגן און דאס נאנצע בלוט האט מיט אמאל א יאָג געטאָן איר אין פּנים אריין. ער וויל מיך זעען? ווער איז דער ער? דאס אלץ איז איר מיט אמאל בליצ־שנעל דורכגעפלויגן דורכן קאפּ. נאָר איידער זי האט באוויזן רעכט צו שטוי־לען זי דו פראגע.

זי האט זיך באלד בארואיקט, וואס פאר א נאר זי איז!... עס קאן דאך ניט זיין אז... ע ראיז דאך אוועק מיט איר. מיט לוסי נאָרבער... ווי זי האט עס אין די אויגן אריינגעקוקט... ווי זי האט זיין האנט נאָר ניט געוואלט אפּלאזן... זי, וואס האט ערשט פריער זיך ניט געוואלט אומקוקן אויף אים...

— ווער איז דער ער? — האט זי איבערגעפרעגט דזשים.

דזשים איז געשטאנען אין דער האלב אפּענער טיר וואס האט געפירט אין קיך און האט זי נערוועז מיט די אויגן.

— ער... דער אלטער... מר. נער. ער וויל אייך זעען... האט געענטפערט איר אריינקומען...

— מר. נער? דער אלטער? — האט זי איבערגעפרעגט שטארק פארוואונ־דערט — וואו איז ער דער. וואס ער וויל מיך זעען?

— וואס, איר ווייסט ניט? — האט דזשים געזאגט, — ער איז דאך פראנק...

— פראנק? מר. נער, פראנק? — האט זי איבערגעפרעגט און האט גע־קוקט אויף דעם שעף מיט נרויטע אויי־גען — ער איז דאך ערשט פריער גע־שטאנען דא אין טיר.

ס'איז אים פלוצים ניט גוט געווארן — האט דזשים דערציילט — און ער איז אומגעפאלן...

— אומגעפאלן? מר. נער איז דאס געווען? — האט רעי איבערגעפרעגט שטארק דערשראָקן. ערשט איצט האט זי זיך ערדמאנט אן דעם טומל וואס זי האט פריער געהערט פון קיך ארויס. דאס פאלן פון א שווערער. וואסער, דאס געשריי "וואסער, וואסער..." זי איז בלאס געווארן און האט זיך א רוק געטאָן צו דער טיר:

— מיין גאָט! — האט זי אויסגע־שריען — וואס איז מיט אים געשעען?

רעי איז צוגעלאפן צו אים:

— וואס איז אייך, וואס איז אייך מר. נער? — האט זי אויסגערופן מיט טיפן מיטגעפיל.

(ווייטערעס קומט)

טיפ־טאָפּ עריאל לופט ריס מארגן אין טאָראָנטאָ

די גרעסטע און סאמע אינטערעסאַ־נטע לופט־פלי פאסירונג אין קאנאדע וועט זיין איינער פון די אטראקציעס ביי דער קענעדיען נעשאנאל עקסיבי־שאן אין טאָראָנטאָ, מארגן, דינסטאג, דעם 8טן סעפּטעמבער.

די "טיפ־טאָפּ" עריאל דערבי, וועט וויזן איבער פערציג אנגעזעענע לופט־פליער. קאנאדער און בריטישע אין זיי־ער גרעסטן ספיר.

די לופט־פליער וועלן האבן א 449 מייל ריים, צווישן טאָראָנטאָ און ווינד־זאר און צוריק. דער ריים וועט אנגע־פירט ווערן אויפ'ן זעלבן אופן ווי די בארימטע קינגס קאפּ לופט ריים פון דער "אלד קאנטרי".

דאס וועט זיין איינער פון די אינטע־רעסאנטסע לופט ריים אין קאנאדע, — די "טיפ־טאָפּ" עריאל דערבי.

(::)

געסט פון לאָס אנדזשעלעס

מרדכי ברייער מיט זיין פרוי סערע און זייער טאכטער ניטל, פון לאס אנ־דזשעלעס, קאליפארניע, זיינען צו נאסט ביי זייער פאטער, ר' אברהם ברייער, 110 ליסנער עוועניו, זיי וועלן דא פארברייגגען ביז איבער יום־כפור.

ס'איז בלויז 5 טעג צו יום-טוב

אייער טליית געקלינט פאר אייך פריי מיט יעדן אָרדער פון $2.00

מענערשע סוטס און ליידיס דרעסעס, דריי קלינד ---------- **$1.00**

לייגט ניט אפּ אויף שפּעטער — טעלעפאָנירט אונז גלייך מיר וועלן אייך צושטעלן אייער אָרדער אין 24 שטונדן

יוסף אלין — יוסף מייערסאָן

JAMES DYERS & CLEANERS

72 Marion St., Norwood — PH. 201 117—2 Lines

שיקאגא כשר סאסעדזש קאמפּאני

מיר לאָזן וויסן אלע אידן אין ווייניפּעג און קאנטרי, אז מיר האבן דערהאלטן צוויי קארס פרישע אלאסקא

שמאלץ הערינג

די בעסטע וואס ווייניפּעג האט אמאל געהאט שיקט אריין אייערע אָרדערס גלייך

וואורשט, סאלאמי, באלאני, פראנקפורטערס, קארנד ביף, גערויכערטע פליישן, פּאסטראמע און אלע סאָרטן גערויכערטע פיש

נעמאכט אונטער אויפזיכט פון א דאמיניאן גאווערנמענט אינספּעקטאָר און איז שטריינג כשר

בהשגחת הרב י. י. כהנאוויטש

מיט א־שטענדיקן משגיח אין דער־פעקטארי

קאנטרי אָרדערס פּינקטלאך און שנעל ארויסגעשיקט

Chicago Kosher Sausage Mfg. Co. Ltd.

358 FLORA AVE. — PHONE 54 015

קענעדיען האַרטיקלטשאַראל קאונסיל 1931 גרייפ קראָפּ

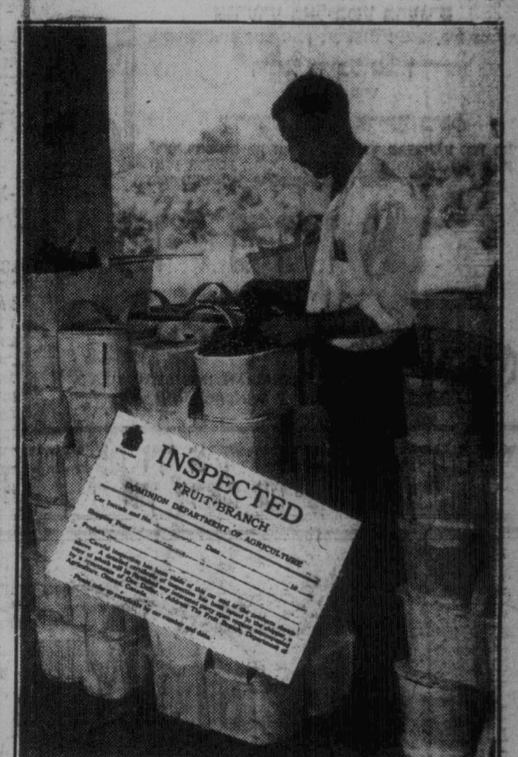

בלויז די בעסטע!

יעדער בעסטער פון קאנאדער גרייפס וואס ווערט דאס יאר פארקויפט איז אינספּעקטירט פון דער רעגירונג. די אינספּעקציע פון טרעגירטע רעגירונג באאמטע פארזיכערט דעם קונה מיט דער העכסטער קוואליטעט. און יעדער בעסטער מוז זיין עדשט קלאסיקן סטאנדארד, איידער עס ווערט געלאדן אין די דעפּרידזשיריי־טאר קארס. דאס ביליק אויבן וויזט ווי אן אינספּעקטאר עקזאמענירט פריש אפּגעריסענע גרייפס איידער עס ווערט אפּגעשיקט. ביי דער אינספּעקטאר באטראכטט נים די דיי גרייפס און ער איז צופרידן מיט זייער קוואליטעט ווערן די גרייפס ניט ארויסגעשיקט פון דעם דיסטריקט.

סייל פאסטערס

נעמאכט

אין 24 שעה

שיין און צוציענד

ביי

"דאס אידישע וואָרט"

מיר האבן אן אויסוואל פון הונדערטער קאטס פון די לעצטע צייכענונגען צו באצירן די פאסטערס

מיר טוען די גאנצע ארבעט

שיקט אונז בלויז אריין די פרייזן פון די ארטיקלען וועלכע איר ווילט ארויס־שטעלן אויפן סייל — און מיר טוען שוין פאר אייך דאס איבעריקע

שרייבט אין וועלכער שפּראך איר ווילט צו

THE ISRAELITE PRESS LIMITED

165 Selkirk Ave. — Phones: 52 213 - 55 409

Classified Section קלאסיפייד סעקשאן

פּעטיציעלע פריינן פאר ארנערטייזינג אין דער קלאסיפיצירטער אפּטיילונג:

איין מאל, 55. פער אנייט ליין — 3 מאנאטן, $2.15 אנייט ליין
פאר א וואָרט, 02ס. " " — 6 מאנאטן, $4.00 " "
פאר א מאנאט, 75ס. " " — פאר 1 יאר, $7.50 " "

:: צו פאַרענטן ::
FOR RENT

סוויטס צו פאַרענטן

באלקוניא אפּארטמענטס, קאטיד־ראל עוועניו, די שיינסטייט פון דער נאָרט ענד. דאס לעצטע וואָרט פון מאָ־דערנע איינריכטונגען. שיינע ליכטיקע צימערן, 3 און 4 רומס. רענט $50 און $60.

וואנעל אפּארטמענטס, קאר. אס־לאנטיק און אייקינס. אויסגעפיקסט אויפן שענסטן אופן, מיט רעפרידזש־רייטארס. 3 רומס, $42.50.

קאר'נאן בלאק, באהאוס עוועניו. אוק פינונשינג, מאָדערניסטישע דעקאָרא־ציעס. 2 רומס און קיטשענעט, $30. 3 רומס, $35.

נאבל בלאק, אלפרעד עוועניו. אוק פר־נישינג, שיינע גרויסע צימערן, 3 און 4 רומס. רענט $35 און $40.

גלאָב אפּארטמענטס, סט. דזשאנס עוועניו, שיינע לוקסיקע רומס. 4 רומס $35, 5 רומס $40.

דענפרין אפּארטמענטס, קארנער מאוטנען און מאוועדס. אוק פינישינג, שיינע ליכטיקע רומס. 3 רומס און קי־טשענעט $37.50.

3 רומס, אן וומפער קיטשען, אין פּרוטשאנד און טשארלס סטריטס. רענט $17.

5 רומס און א סאָן רום נייע באַ־נאלאו, אוק פינישינג, אוק פלאָרס, מאָדערן א מופּן דעם 15ן סעפּטעמ־בער. רענט $40.

נעלסן סטריט אויף ביליקן אינטע־רעסט.

אינשורענס פאר אלעריליי צוועקן.

Sheps Agencies Ltd.

804 מיין סטריט

טעלעפאָנס 761 55 און 807 53

באלטיק אפּארטמענטס

קאר. אייזיקנס און מאניטאבא

צו פאַרענטן 3 און 4 רום סוויטס שוין דעקאָרירט, סאָפיינד באלקאָנס, רענט רעזונעבל. זיך ווענדן צום קערטייקער, סוויט "די", טעלעפאָן 56 668.

סוויט צו פאַרענטן

סוויטס צו פאַרענטן אין סאלטער בלאק, רעזוואוד און סאלטער. צוויי סוויטס פון 4 גלייכע רומס. טעלעפאָ־ניר 52 477.

סוויט צו פאַרענטן

ראמאנא קאורט, 269 פּרוטשארד עוו. 3 רומס מיט אן באד אין מאָדערנעם בלאק. עלעקטריק רעפרדזן, $32 ביז $41 א מאָנאט. קאָן אריינגעמען דעם 1טן אק־טאבער. זיך ווענדן צום קערטייקער.

RAMONA COURT
269 PRITCHARD AVE.

צו פאַרענטן א 5 רום סעמי מאָדערן הויז, זיך ווענדן צו

MISS PATTERSON
465 Flora Ave. — Winnipeg

3 און 4 רום סוויטס צו פאַרענטן אין וראָפּיען בלאָק. הייסע וואסער טאג און נאכט. בליק רענט. זיך ווענדן אין 203 מעקגרעגאָר סטריט.

צו פאַרענטן שיינע אָדער דריי רומס מיט אלע באקוועמלאכקייטן. זיך ווענ־דען אין 317 סט. דזשאנס עוועניו.

צו פאַרענטן א סטאר מיט א וואוי־נונג אויף 482 סעלקירק עוועניו. רענט $30 א מאָנאט. זיך ווענדן צו ב. שרעג טעלעפאָן 57 101.

צו פאַרענטן 3 שיינע ליכטיקע און וואַרימע רומס, ניי דעקאָרירט. רענט רזיזאנאיבל. זיך ווענדן אין 572 קאר־לעטאָן עוועניו.

$5 פאַרן מושב זקנים

דאס אידישע וואָרט.

חשובע'ע הערן: —

איך שיק אייך א טשעק אויף פינף דאלאר ($5), זייט אזוי גוט און ניט איבער דאס געלט צום מושב זקנים אין וויניפּעג.

מיט אכטונג,
כ. איידלמאן,
מאָרסעלין, סאסק.

(::)

טאנץ אין ציון זאל מיטוואך אוונט

מיטוואך אוונט, דעם 9טן סעפּטעמ־בער וועט די פיי סינמא סינמא פּראָ־טוריטי דורכפירן זייער צווייטן יער־לאכן צדקה טאנץ אין ציון זאל. די פאטראניזירער פון דער אונטערנעמונג זיינען: מרס. מ. ה. אבראמאוויטש, מרס. מ. העפּנער, מרס. ס. ראדין, און מרס. א האלענבערג.

די פראפיטן וועלן גיין פאר דער אר־גאניזאציעס ארבעט אין דעם "בייבי וואָרד" פון בית־יתומים. וועלן זיי האבן פאריזארגט מיט א קווארץ לאמפּ.

א גוטער אָרקעסטער וועט שפּילן. עס וועלן אויך צוגעגרייט ווערן גוטע רעפרעשמענטס ביים טאנץ. עס איז צו דערוואָרטן, אז א גרויסער עולם וועט קומען.

גוטע נייעס

א גרויסער סטאק פון אלערליי שיך פאר מענער, פרויען און קינדער איז ערשט אנגעקומען. צוליב אייער איינענעם בענעפיט זאלט איר היינטיקן ערב יום־טוב קויפן אייע־רע שוכוואַרן אין

טרעגובאָווס שוך סטאָר

מיר וועלן אייך באהאנדלען ארענט־לאך און מיר וועלן אייך געבן דעם בעסטן פּרייז נאך דער צייט נאָר. פארגעסט ניט דעם אָרדעס — מיר האבן נאר איין סטאָר

ROYAL SHOE STORE
836 Main St. — Winnipeg

:: פערזענלאכעס ::
PERSONAL

היים און אפּיס פארניטשר פארלאנגט פאר מזומן געלט.

KILSHAW'S
Auctioneers
Canada Bldg. — Phone 29 040

GIBBONS UPHOLSTERY & METAL WORKS

צוואמענשטוים ארבעט א פּעשעלטי עקספּערט ארבעט

ראדיאיטארס, באדי ארבעט, מאטאָר אפּהאלסטערי

144-6 Fort St., cor. York
Phone 22 667

שדכנים ביו'ראָ

ביי'ס אין דזשענטלמען פון יערן עפּטער אין אלאס, אייניטע מיט נעלט אין הייראַט, נאר די ליבן אייגנאס: פריווא־סע ערגאנאמסע שדכנים אראנזשירט. שרייבן פון אלע אין ווענדן אין אלע פארמען פון רומאנטיס.

838 SOMERSET BLOCK
Ph. 88 066 — Res. 56 766

CAMPBELL BROS.
MARBLE & GRANITE CO.

מיר ספּעציאליזירן זיך אין מאכן פאר־שיידענע אידישע מצבות — זעט אונ־זער אויסשטעלונג אויידער איר באַ־שטעלט ערגעץ אנדערש. אונזערע פּרייזן זיינען דייער מעסיקע.

90 Hespeler Ave., — Phone 501 495

מואוועינג — פּעקינג
קרייטינג — שיפּינג

25 817 — מיינומס — 25 817
National Cartage & Storage Ltd.

נ. הערמאן, 492 סעלקירק עוו.

אנט־קענג אריעצקיס סטאר. ערשט קלאסי־קער זייגערמאכער און נאלדשמידס. ארבעט געמאכט צו מעסיקע פּרייזן.

מיר האבן קארס וואס פאר יעדן מאנ
אין אלע דיזעקשאנס

מאטאָר טוריסטס

מאכט אייערע רעזערוואציעס אין פאַראיס.

AUTO TRANSPORTATION BUREAU
382 Donald St. — Phone 86 139

שפּיז פעקלאר קיין רוסלאנד

צוליב די נייע רעגולאציעס ווערן שפּיז פעקלאר צוגעשטעלט צו אייערע פריינט פון דיוטי. קומט אריין אדער שרייבט פאר א פרייזן ליסט צו:

G. P. FRIESON
178 Burrows Ave., Winnipeg, Man.

ארבעטער פאַרלאַנגט
HELP WANTED

פארלאנגט א מאן—איך האב א גוטע פּראָפּאָזישן פאר א מאן מיט א לעיט מאָדעל 4 מיין סעראן. זיך ווענדן צווי־שען 5 און 8 נ. מ. אין 508 סקאט בילדינג, 272 מיין סטריט.

א אידישע אָרגאַניזאציע פארלאנגט א פעאיקע סטענאָגראפיסטן און בוקקי־פּערן. ארבעטס שטונדן בלויז א האלבן טאג. פערמאנענט שטעלע. זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 7212.

:: צו פאַרקויפן ::
FOR SALE

צו פארקויפן א 6 רום הויז, פולי מאָ־דערן, אין פּוירסס קלעס קאנדישאן, זיך ווענדן אין 148 אלפרעד עוועניו אויסט פון מיין סטריט.

נעשעפט געלעגנהייטן

צו איבערגעבן א סטאר און פּיקס־טשורס מיט א וואוינונג פון 4 רומס. דאס האבן $300 קעש. בליק רענט. זיך ווענדן אין 711 סעלקירק עוועניו.

:: צו פאַרענטן ::

צו פאַרענטן סוויטס

פלאָרא קאורט, 220 פלאָרא, 3 און 4 רום סוויטס. אין ערשט קלאסיקן אפּארטמענט. רענט $27 ביז $40. קלייד בלאָק, מאָדערנער בלאָק, 395 סעלקירק עוו. 3 רום סוויט, $32,50; 4 רום סוויט $38.

סטאר אויף קארנער סעלקירק און פּאוועלס, גרויסע ליכטיקע סטאר, נוט פאר אירנענער וועלכן געעשעפט. רענט זייער מעסיק.

ח. פּערלמאן און נ. זעלטשען

MUTUAL AGENCIES
874 Main St. — Phone 51 000

צו פאַרענטן א דריי רום סוויט אין א פריוואטער הויז. הייסע וואסער טאג און נאכט. בליק רענט. זיך ווענדן אין 476 פּרינסעס עוועניו.

צו פאַרענטן 1 אָדער 2 געפּורנישט רומס. זיך ווענדן אין 645 מיין סטר., 304 באן אקארד בלאָק, טעל. 22 754.

לייענט און פאַרשפּרייט "דאס אידישע וואָרט"